

OMGEVINGSANALYSE COVID-19

Analyseperiode 13:00 uur d.d. 1 april 2020 – 13:00 uur d.d. 2 april 2020

(SZW) | Met input van VWS, RIVM, J&V, BZ, FIN, BZK, IenW, OCW, SZW, EZK, LNV en DEF

10.2e

NB: de ringen staan onderaan

Samenvatting

- De berichtgeving in de media gaat in op de verlengde coronamaatregelen: Hoe lang kan het nog duren? Waarop moeten wij ons voorbereiden? Hoe komen we samen door deze periode heen?
- Het RIVM zou een dubbele boodschap hebben: 'Met het de besmettingen lijkt het de goede kant op te gaan. Maar het mogelijke tekort op IC's lijkt alarmerend' (Opening NOS 8-urjournaal). Er wordt ook vaker gesproken over een 'zwart scenario' op de IC, onder meer in het Kamerdebat gisteren.
- Opvallend veel waarschuwingen en oproepen van belangenpartijen in de zorg, met wederom de roep om de kwaliteit en continuïteit van de reguliere zorg te bewaken. Ook zouden zorgverleners zich onveilig voelen door het nog steeds bestaande tekort aan beschermingsmateriaal.
- Nieuw is de aandacht voor een mogelijke 'golf' aan revalidatiepatiënten. Volgens de Nederlandse Vereniging van Revalidatieartsen moet VWS kijken naar de capaciteit voor revalidatie van voormalige IC-patiënten.
- Ondanks maatregelen van het kabinet, beginnen Nederlanders zich toch zorgen te maken over hun inkomen in de nabije toekomst. De berichten in de media zijn ook verontrustend: minder banen, bedrijven en pensioenfondsen in de problemen. Aan de andere kant is er ook veel aandacht voor initiatieven om kwetsbare groepen te helpen en te ontzien.

Karakterisering berichtgeving

- Op één krant na (Trouw) richt elke voorpagina van de ochtendkranten zich op de corona-uitbraak en de gevolgen daarvan. De besproken thema's zijn vandaag zeer divers. Ook online is dat beeld zichtbaar.
- Er is nog altijd veel aandacht voor de ervaringen van zorgpersoneel.

SISOS (Slachtoffers - Identiteiten – Schade - Oorzaken - Scenario's)

Slachtoffers

- Er is bij kinderen onder de 19 jaar in Nederland 148 keer een corona-besmetting geconstateerd. Daarvan zijn er 37 in het ziekenhuis opgenomen (geweest). Van die 36 waren er 23 tussen de 0-4 jaar.
- Kinderarts Jan Peter Rake van UMCG en KinderThuisZorg laat weten dat tieners vatbaarder zijn voor het virus dan jonge kinderen. Bij de meeste kinderen zou er korte tijd sprake zijn van klachten en zijn ze daarna beter, echter zijn er ook tieners met een ernstig beloop. "Juist ook bij verder kerngezonde kinderen; er zijn 9 tieners opgenomen (geweest). Er is reden tot ongerustheid als je kind kortademig is, blijft braken of suf wordt." De cijfers zouden volgens Rake laten zien dat je als ouder niet ongerust hoeft te zijn.
- De onderzeeër Zr. Ms. Dolfijn komt naar verwachting vandaag aan in Den Helder. Verschillende bemanningsleden zijn positief getest op COVID-19.

Identiteiten

- De 1-jarige Medina uit Oegstgeest die werd opgenomen in het ziekenhuis is weer hersteld. Na tien dagen mocht ze deze morgen het Alrijne-ziekenhuis in Leiderdorp weer verlaten.

Schade

- SEO Economisch Onderzoek schat de negatieve economische gevolgen van de coronacrisis in de regio Groot-Amsterdam op 1,6 miljard euro per maand. Amsterdam en de randgemeenten worden relatief zwaarder getroffen dan de rest van Nederland, door het relatief grote aandeel van sectoren zoals horeca, luchtvaart, hotels, theaters, productielocaties en de groothandel.
- Bovag en VASS sluiten niet uit dat er bij veel autobedrijven ontslagen en faillissementen zullen vallen.

- De evenementenbranche schat de schade op tientallen miljoenen euro's per week. De Vereniging van Evenementen Makers (VVEM) maakt zich ernstig zorgen over het voortbestaan van de sector. De steunmaatregelen vanuit het ministerie van EZK en OCW zijn niet toereikend voor de festivalsector.

Scenario's

- Door de corona-maatregelen en het missen van sociaal contact verwacht Marco Florijn, voorzitter van NVVK, rond en na de zomer enorme drukte van mensen die hun rekeningen niet meer kunnen betalen.
- WHO-voorzitter Tedros verwacht dat het aantal besmettingen wereldwijd de komende dagen tot boven een miljoen zal stijgen en het aantal doden tot meer dan 50.000.
- CBS, NVIC en andere deskundigen stellen dat de gemiddelde levensverwachting in Nederland voor in elk geval dit jaar naar beneden zal worden bijgesteld als gevolg van de hogere sterfte door het virus.

Informatiebehoefte

- In Almere is een helpdesk geopend voor statushouders met vragen over corona en de maatregelen die de overheid daartegen neemt. De behoefte aan informatie is volgens initiatiefnemer Yordi Lassooy Tekle groot. Volgens Lassooy Tekle gaan veel statushouders gewoon door met bijvoorbeeld gebedsbijeenkomsten, omdat ze de informatie van de overheid niet kunnen lezen en verstaan.
- Het CBS brengt vanaf donderdagmiddag wekelijks naar buiten hoeveel faillissementen er zijn uitgesproken. De onderzoekers hopen inzichtelijk te maken wat de gevolgen zijn van coronacrisis voor het bedrijfsleven.
- Bij BZ komen vragen binnen over lokale coronamaatregelen, repatriëring en reisadviezen.

Desinformatie

- In Sittard-Geleen is een brief met het logo van de Rijksoverheid verspreid, waarin staat dat de straten door de gemeente gedesinfecteerd zullen worden. De gemeente heeft het bericht ontkracht.
- Online en via Whatsapp is een bericht van Nos.nl verspreid met de tekst dat alle leerlingen blijven zitten. NOS en het ministerie van OCW hebben gezegd dat het om nepnieuws gaat.

Zorg

- Onder leden van de landelijke koepel van cliëntenraden (LOC) klinkt de vraag wat erger is: een paar maanden langer leven in volstrekte eenzaamheid of mogelijk korter door een risico op corona? Het LOC had eerst begrip voor het bezoekverbod, maar vraagt zich nu af of de kwaliteit van leven door de verlenging van deze maatregel niet te zeer onder druk komt te staan. "Wij denken dat de weegschaal tussen veiligheid en menselijkheid de verkeerde kant is opgeslagen".
- Marike van der Schaaf - onderzoeker revalidatiegeneeskunde en verbonden aan AMC – verwacht een golf aan mensen die zowel fysiek als mentaal moeten herstellen. De kans op psychische problemen wordt groot geacht. De Nederlandse Vereniging van Revalidatieartsen sluit zich aan bij deze uitspraak.
- NRC noemt medicijnen het 'volgende struikelblok'. Ziekenhuizen gaan sneller dan normaal door hun voorraden heen en farmaceuten kunnen het lastig bijbenen.

Economie en bedrijfsleven

- De gevreesde vloedgolf aan faillissementen is vooralsnog uitgebleven. "Het is nog te vroeg om de crisis al in de cijfers terug te zien", aldus MKB-Nederland.
- Diverse brancheorganisaties doen een oproep aan het kabinet voor de vorming van een noodfonds. De oproep klinkt onder meer in de vrijetijdsector, bloemensector en tuinbouw. Ook klinkt een roep om meer steun voor ondernemers in de non-foodsector, zoals mode-, schoenen- en sportwinkels.
- De Consumentenbond wil dat mensen die ter vergoeding van een geannuleerde vlucht een voucher krijgen van een luchtvaartmaatschappij hun geld nog terug kunnen krijgen als de maatschappij failliet gaat. Volgens de Consumentenbond moet de overheid garant staan.

Waarneembaar gedrag (schadebeperking)

Zorg

- Hoofdinspecteur Ronnie van Diemen van de Inspectie voor de Gezondheidszorg zegt in de Tweede Kamer dat mensen uit angst zorg mijden: 'Dat horen we van de huisartsen.'
- NVVC-directeur Wia Timmerman stelt dat de afname van 50% van het aantal patiënten met acute hartklachten op de SEH deels komt door angst om besmet te raken in het ziekenhuis ('corona-angst'). Ook patiënten waarvan de cardioloog het nodig acht dat ze het naar het ziekenhuis komen, bellen af. Naast angst speelt ook het gevoel dat het al druk is in het ziekenhuis en men niet tot last wil zijn. De NVVC en de Hartstichting roepen iedereen met acute hartklachten op vooral wél naar het ziekenhuis te komen.
- Het Nederlands Huisartsen Genootschap (NHG), de Nederlandse Internisten Vereniging (NIV), de Nederlandse Vereniging voor Klinische Geriatrie (NVKG), de Vereniging voor Specialisten Ouderengeneeskunde (Verenso) en de Federatie Medisch Specialisten (FMS) adviseren artsen "zeer terughoudend" te zijn met het opnemen van zeer kwetsbare ouderen met een coronabesmetting in het ziekenhuis. Wel moet eerst met de patiënt het gesprek worden aangegaan. Het gaat dan om mensen die niet meer in staat zijn om voor zichzelf te zorgen.
- De landelijke koepel van cliëntenraden (LOC) vraagt minister De Jonge creatiever om te gaan met het bezoekverbod. De cliëntenraden willen meer maatwerk mogelijk maken en het generieke bezoekverbod te versoepelen. Bestuurders, cliëntenraden en personeelsvertegenwoordiging moeten samen kunnen beslissen over een bezoekregeling per huis en per situatie.
- Patiëntenfederatie Nederland, KBO-PCOB, Alzheimer Nederland, Ieder(in) en MantelzorgNL willen dat 'alles op alles' wordt gezet om iedereen zo veel mogelijk zorg te blijven geven. Ze pleiten ervoor om gebruikers van wijkverpleging minimaal één contactmoment per week te laten behouden. Veel zorg kan niet digitaal op afstand worden verleend. Zowel zorgverleners als mantelzorgers en vrijwilligers moeten worden voorzien van beschermingsmiddelen, vinden de organisaties.
- Volgens de Nederlandse Vereniging van Revalidatieartsen moet goed worden gekeken naar de capaciteit voor revalidatie van voormalige IC-patiënten. Volgens de vereniging moet VWS dit zo snel mogelijk oppakken. Daarbij moet gedacht worden aan het bouwen van voorzieningen speciaal voor coronapatiënten.
- België sluit de grens voor niet-noodzakelijke reizen vanuit Nederland. Kleinere toegangswegen worden geblokkeerd. Uitzonderingen zijn onder meer (mantel)zorg en medische behandeling.
- De Blauwe Moskee in Amsterdam heeft zichzelf beschikbaar gesteld als noodopvang voor coronapatiënten wanneer ziekenhuizen de stroom zieken niet meer aankunnen.

Financieel

- Stella Salden (stichting IZZ) vraagt bij Op1 aandacht voor verpleegkundigen die, doordat ze nu meer werken, het gevaar lopen toeslagen te verliezen. Minister Koolmees noemt dit een terecht en nieuw signaal.

Nederlanders in het buitenland

- Passagiers van de HAL-cruiseschepen MS Zaandam en MS Rotterdam mogen direct na aankomst in Fort Lauderdale naar huis. De schepen mochten aanvankelijk niet aanmeren. 45 passagiers met ziekteverschijnselen blijven aan boord.
- Een groep van 12 Nederlanders die vastzitten op een eiland in de Filipijnen is een 'eigen vliegmaatschappij' begonnen. Door als opdrachtgever te fungeren van de vlucht konden zij 40 toeristen van het eiland krijgen.

Arbeidsmarkt

- Door de corona-crisis is de vraag naar nieuw personeel ingestort. Het aantal vacatures is in korte tijd flink opgedroogd, vooral in de luchtvaart, de cultuur, het personenvervoer en de horeca.
- KLM neemt afscheid van personeel met een tijdelijk contract. Het kabinet gaat opheldering vragen. Minister Koolmees zegt in Op1 dat hij KLM vandaag gaat bellen.
- Hans de Boer (VNO-NCW) zegt dat bedrijven er prioriteit aan moeten geven om cash te behouden. 'Als ze daardoor even niet toekomen aan het betalen van belasting en sociale premies, dan is dat maar zo'.

- Lokale ondernemers bundelen online hun krachten om op te boksen tegen de grote ketens (zoals Bol.com) die op Google betalen om bovenaan in de zoekresultaten te komen.
- De uitvaartbranche staat onder druk. Ze heeft de handen vol aan de gevolgen van het coronavirus.

Inkomen

- Onderzoeksbureau Kantar meldt dat Nederlanders zich zorgen maken over het inkomen. 11% merkt de gevolgen voor het inkomen nu al (vooral mensen tot 34 jaar) en 29% verwacht dat voor de nabije toekomst.
- De Stichting van de Arbeid waarschuwt dat het vanwege de crisis nodig kan zijn om nieuwe afspraken te maken over loonstijgingen. Mocht het noodpakket van de overheid onvoldoende zijn, dan kan ook worden gekeken naar arbeidsvoorwaarden. Het CBS meldde gisteren nog de hoogste loonstijging sinds 2009.
- Ruim 350 cao's moesten dit jaar vernieuwd worden, maar door de coronacrisis liggen tientallen onderhandelingen voorlopig plat, volgens werkgeversvereniging AWWN en vakbonden FNV en CNV.
- CNV-voorzitter Piet Fortuin wil na de coronacrisis inzetten op een loonsverhoging voor zorgpersoneel en andere vitale beroepen. Dat zegt de vakbondsleider tegen BNR.
- Tienduizenden ondernemers hebben zich sinds afgelopen vrijdag gemeld bij het noodloket voor bedrijven die direct getroffen zijn door de coronamaatregelen. Bij de Drechtsteden hebben zich 3000 ondernemers gemeld: de helft van de aanvragen is afgehandeld en 1500 mensen hebben de uitkering al ontvangen.
- De financiële noodregelingen voor ondernemers in corona-problemen moeten ook voor prostituees gelden, ook als ze daar nu strikt genomen niet onder vallen, vindt coalitiepartij de ChristenUnie (CU).

Voedselbanken

- In de regionale media neemt de aandacht voor voedselbanken weer toe. In sommige regio's is de aanvoer onzeker, in andere regio's kan de veiligheid van vrijwilligers niet gegarandeerd worden, omdat de ruimtes waarin pakketten worden samengesteld te klein zijn om 1,5 meter afstand in acht te houden. Sommige voedselbanken gaan over op waardebonnen, anderen moeten sluiten.

Dak- en thuislozen

- In de regionale media veel aandacht voor de opvang van dak- en thuislozen; dat moet kleinschaliger. Op sociale media wordt duidelijk dat de coronacrisis grote gevolgen heeft voor de verkopers van daklozenkranten. Dak- en thuislozen worden echt vermeden.

Pensioenen

- Volgens onderzoeksbureau Aon is de financiële positie van pensioenfondsen door de coronacrisis flink verslechterd. Dit betekent volgens Aon opnieuw dat miljoenen mensen afstevenen op een pensioenkorting.
- Knot (DNB) vindt het nog te vroeg voor een discussie over uitstel van kortingen. Hij stelt dat eind dit jaar de stand bij pensioenfondsen wordt opgenomen en dat tot die tijd nog veel kan gebeuren.

Economie en bedrijfsleven

- ICI Paris stopt eenzijdig en zonder overleg met verhuurder met het betalen van huur voor 155 winkels.
- Digitale bureaus in Zuid-Nederland bundelen de krachten om ondernemers wegwijs te maken in online verkoop en diensten. Ze doen dat belangeloos op het platform digitalhelpsquad.nl.

Luchtvaart

- KLM houdt rekening met een langere periode van staatssteun om de coronacrisis te overleven. De luchtvaartmaatschappij praat met de overheid over aanvullende ondersteuning, aldus topman Elbers.
- PVV, CDA, CU, SGP en FvD willen dat vluchten uit brandhaarden stoppen, zoals New York. Op sociale media is dit sentiment ook te zien. KLM gaat voor vertrek uit New York de temperatuur van passagiers meten.

Defensie

- Defensie heeft het verzoek van Veiligheidsregio Noord Holland Noord voor een marineschip met ic-capaciteit afgewezen. Besluit over het verzoek tot bijstand van militaire artsen en verpleegkundigen volgt.

Betekenisgeving

Politiek

- In de Tweede Kamer heerst verontwaardiging over het besluit van KLM om personeel met een tijdelijk contract 'op straat te zetten'. Ook minister Koolmees noemt het bij Op1 'een slecht signaal'. Het kabinet gaat vandaag om uitleg vragen over de kwestie bij KLM.
- SP-Kamerlid Peter Kwint maakt zich zorgen over kansengelijkheid van kinderen. Volgens hem zouden Zomerscholen een goed optie zijn om achterstanden straks in te halen.

Reacties op aanpak Nederlandse overheid

- De voornaamste klachten bij BZ zijn slechte bereikbaarheid en tegenstrijdige informatievoorziening vanuit het ministerie en de ambassades. Sommigen vinden dat zij in de steek worden gelaten door BZ, omdat andere nationaliteiten wel worden gerepatriëerd. Anderen vragen via de media om opgehaald te worden.
- Een groep onderzoekers van de universiteit van Oxford concludeert op basis van wiskundige modelberekeningen dat een speciale app beter werkt om het coronavirus aan te pakken dan onze huidige manier van contactonderzoek; die zou te traag zijn. Wel schrijven zij dat zo'n app ethische vragen oproept.
- Volgens Marion Koopmans, hoogleraar virologie aan het Erasmus MC, kan een app inderdaad een nuttig instrument zijn in de volgende fase van het uitdoven van de pandemie.

Overheidscommunicatie

- In hoofdredactioneel commentaar schrijft De Telegraaf dat de communicatie van het kabinet "krakkemikkig" is. Adviezen van premier en ministers zouden soms in tegenspraak met elkaar zijn of niet uitvoerbaar. Goed uitgelegde richtlijnen worden volgens de krant keurig opgevolgd. "Na een paar weken communicatie over corona mag toch worden verwacht dat het kabinet heeft geleerd van die kritiek. Dat valt tegen. Opnieuw is bij de verlenging van de maatregelen tot eind april onduidelijkheid."

Zorg

- De WHO maakt zich ernstige zorgen over de snelheid waarmee het coronavirus zich verspreidt.
- EenVandaag meldt op basis van hun opiniepanel dat 1 op de 5 75-plussers bang is dat zij geen bed zal krijgen op de IC als het erop aankomt. Jonge mensen zouden zich vrijwel geen zorgen maken om zichzelf. 56% van hen maakt zich wel zorgen over hun naasten. 67% noemt herstelkans een goed criterium voor IC-opname.
- Verpleegkundigenorganisatie NU'91 meldt dat zorgverleners zich onveilig voelen door het tekort aan beschermingsmateriaal, waar nog steeds sprake van zou zijn. Uit een enquête blijkt dat 92% een tekort bevestigt of er één verwacht. Het zou gaan om mondkapjes, schorten, spatbrillen en desinfecterende middelen. Het probleem zou het grootst zijn in de thuiszorg en verpleeghuissector. Ook zouden zorgen van professionals die worden geuit naar werkgevers niet altijd serieus worden genomen.
- Artsen maken zich grote zorgen om de terugloop in patiënten de afgelopen weken: het betreft duizenden patiënten met een zogenoemd 'dreigend hartinfarct' die hoog risico lopen. Specialisten hebben grote zorgen over de gevolgen voor de rest van de gezondheidszorg, enerzijds door het midden van zorg, anderzijds door uitgestelde behandelingen van levensbedreigende ziekten als kanker.
- Onder mensen die zijn aangewezen op de wijkverpleging is groeiende onrust over het verminderen van de zorg als gevolg van de corona-uitbraak. Goede communicatie en informatieoverdracht zouden ontbreken.

Arbeidsmarkt

- Volgens Techniek Nederland dreigt de nieuwe regeling voor werktijdverkorting in een aantal gevallen zijn doel voorbij te schieten: de NOW-regeling kan leiden tot onnodige ontslagen. Voorzitter Doekle Terpstra dringt er bij minister Koolmees op aan dat de regeling ook geldt voor afzonderlijke bedrijfsonderdelen.
- Op sociale media is een petitie gestart om deeltijd-zzp'ers alsnog overheidssteun te laten krijgen.
- Veel zzp'ers zitten door de coronacrisis zonder werk. De regering heeft miljarden gereserveerd voor een steunpakket om deze groep tegemoet te komen. Maar de aanpak kan veel intelligenter, betoogt fiscaal jurist Hans Baaij in Follow the Money (FTM).

Nederlanders in het buitenland

- De Volkskrant schrijft op basis van uitspraken van minister Blok dat het terughalen van reizigers 'traag' gaat. De krant denkt dat duizenden Nederlanders nog weken moeten wachten op repatriëring.
- Backpacker Wouter Hoogland die op de Filipijnen een eigen vliegmaatschappij opzette om toeristen te evacueren zegt in het AD dat hij door de ambassade en BZ steeds van het kastje naar de muur is gestuurd. Hij zegt dat de situatie niet begrepen werd.

Onderwijs

- Alex Rutten van de Landelijke Studentenvakbond zegt bij Hart van Nederland dat studenten in de financiële problemen komen. De oplossing om meer te mogen lenen, baart volgens hem veel studenten zorgen. Het zorgt voor een hogere studieschuld, terwijl de studenten nu misschien ook afstuderen tijdens een recessie.

Economie en bedrijfsleven

- Gespecialiseerde tuinbouwbedrijven die dagverse voeding kweken, krijgen een extra harde dreun van de coronacrisis. De overheid laat hen op dit moment in de kou staan, zeggen ze in het FD.
- De Telegraaf vindt dat het kabinet een duidelijke richtlijn moet geven: geen toerisme tot en met de meivakantie.

Luchtvaart

- De Europese Commissie geeft aan dat luchtvaartmaatschappijen alleen vouchers mogen geven ter compensatie van geannuleerde vluchten als de klant daarmee akkoord gaat. Minister Van Nieuwenhuizen zei eerder het gebruik hiervan tijdelijk te willen toestaan. De Consumentenbond stelt dat de overheid dan wel garant moet staan voor de vlieg vouchers in het geval dat luchtvaartmaatschappijen failliet gaan.

Privacy

- Er zijn zorgen over privacy, met name vanwege het gebruik van traceerapps. Dit zou volgens Brits onderzoek de beste manier zijn om het virus te bestrijden. Het persbericht van de Autoriteit Persoonsgegevens met daarin een oproep voor een nieuw wetsvoorstel voor het gebruik van de apps wordt door veel media overgenomen. Op sociale media gaat de privacy-discussie vooral over Zoom.

Steunbetuigingen

- Bijna veertig moskeeën in Noord-Holland, Flevoland en Friesland laten vrijdag de oproep tot het middegebed horen, om de samenleving een hart onder de riem te steken. De muezzin roept vrijdag om 14.00 uur via luidsprekers geloven op om thuis te bidden.

Koninkrijksrelaties

- Op de sociale media zijn bewoners van Sint-Eustatius woedend vanwege de in hun ogen lakse houding van de lokale overheid. Winkels, bars en restaurants zijn gewoon open.

Wie is getroffen? (1 ^e ring)	Wie is betrokken? (2 ^e ring)	Wie voelt zich betrokken? (3 ^e ring)
<ul style="list-style-type: none">• Nederlanders overleden aan COVID-19• Nederlanders besmet en/of geïsoleerd in gebieden getroffen door COVID-19• Patiënten, medewerkers en bezoekers van gesloten Nederlandse ziekenhuizen• Bedrijven getroffen door gevolgen van het virus of door maatregelen	<ul style="list-style-type: none">• Familie, vrienden, omwonenden van getroffen Nederlanders• Familie van Nederlanders in getroffen landen• Werknemers en klanten van getroffen bedrijven• Zorginstellingen en personeel	<ul style="list-style-type: none">• Algemeen publiek• Politici